

การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ วัดป่าชลประทานศรัทธาราม
ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

Solving Drug Problems through Buddhist Ethics: A Case Study of Wat Pa
Chonlapratan Sattharam, Nam Phong Subdistrict, Nam Phong District,
Khon Kaen Province

พระปลัดสิทธิโนน วิสุทโธ (ขานเกต)¹,
จักรพรรณ วงศ์พรพจน์² และ พระครูภาวนาโพธิคุณ³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Phrapalad Sitthinon Visuddho (Khanket)¹,
Chakkapan Wongpornpavan² and Phrakhrubhavanabodhikun³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: chakkapan.wong@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดชุมชนบ้านหินกอง 2) ศึกษาหลัก
พุทธจริยศาสตร์สำหรับการแก้ปัญหายาเสพติด 3) เพื่อวิเคราะห์การแก้ปัญหายาเสพติดด้วยหลัก
พุทธจริยศาสตร์วัดป่าชลประทานศรัทธาราม ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัย
เชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ทุตติภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน
30 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักแบบอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. สาเหตุของการติดยาเสพติดในชุมชนบ้านหินกอง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
ได้แก่ 1) ความตึกค่นองและความอยากรู้อยากลอง 2) การคบเพื่อน 3) ปัญหาครอบครัว 4) สิ่งแวดล้อม
2. แนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน ด้วยการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่
หลักอริยสัจ 4 จะช่วยให้เข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้อง หลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริม
ให้เกิดความเมตตาและเข้าใจผู้หลงผิดอย่างไม่ตัดสิน และหลักศีล 5 ช่วยปลูกฝังวินัยทางจิตใจ ลดพฤติกรรม
เบี่ยงเบน การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ช่วยฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม และ
สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่คนในชุมชน

* ได้รับบทความ: 20 มกราคม 2569; แก้ไขบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2569; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2569

3. การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนวัดป่าชลประทานศรัทธารามมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยด้านพุทธวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงาน โดยชุมชนเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ มีการสังเคราะห์แนวทางการแก้ไขออกเป็น 7 มาตรการ ได้แก่ การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ การใช้กฎหมาย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำบัดและส่งเสริมอาชีพ การประชุมข้อตกลงของชุมชน การสร้างเครือข่ายแบบพหุภาคี และการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหายาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับชุมชน

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; ยาเสพติด; การมีส่วนร่วมของชุมชน; วัดป่าชลประทานศรัทธาราม; การพัฒนาชุมชน

Abstract

The research aims to: (1) study the drug problems in Ban Hin Kong community; (2) study Buddhist ethical principles for addressing drug problems; and (3) analyze how Wat Pa Chonlapratan Sattharam applies Buddhist ethics in solving drug problems in Nam Phong Subdistrict, Nam Phong District, Khon Kaen Province. This is qualitative research based on primary and secondary sources, including in-depth interviews. The data was collected from 30 key informants and analyzed descriptively using inductive methods.

The findings of the research were as follows:

1. The causes of drug addiction in Ban Hin Kong community, Nam Phong Subdistrict, Nam Phong District, Khon Kaen Province include: (1) impulsiveness and curiosity, (2) peer influence, (3) family problems, and (4) environmental factors.

2. The approaches to solving and preventing drug problems in the community through Buddhist ethics involve applying the Four Noble Truths to understand the root causes and solutions, the Four Brahmavihara to promote compassion and non-judgmental understanding of those who have gone astray, and the Five Precepts to instill mental discipline and reduce deviant behaviors. The application of these principles helps rehabilitate offenders and strengthen the community's mental immunity.

3. The drug problem-solving approach of Wat Pa Chonlapratan Sattharam emphasizes the use of multicultural factors as key tools in implementation. The community chooses context-appropriate strategies through public participation alongside the enforcement of state laws. Seven synthesized measures were identified: awareness campaigns, legal enforcement, promotion of local culture and wisdom, rehabilitation and vocational support, community agreement meetings, multi-sectoral networking, and the application of Buddhist teachings. These strategies aim to create a sustainable and systematic solution aligned with the community context.

Keywords: Buddhist Ethics; Drug Problems; Community Participation; Wat Pa Chonlapratan Sattharam; Community Development

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และความมั่นคงของประเทศ การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนชนบทที่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและโอกาสทางสังคม ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในฐานะผู้เสพและผู้ค้า (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563) ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสพเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว การก่ออาชญากรรม และการสูญเสียทรัพยากรทางเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

ชุมชนบ้านหินกอง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านครอบครัว การคบเพื่อน สภาพแวดล้อม และความอยากรู้อยากลองของเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญวิทย์ วิภูศิริ (2551) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่การใช้สารเสพติด ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ความปลอดภัยในชุมชน และความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวโดยรวม

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม โดยเฉพาะหลักพุทธจริยศาสตร์ซึ่งมุ่งพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม หลักจริยสัง 4 เป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ ส่วนหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมความเมตตา กรุณา และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ขณะที่ศีล 5 เป็นหลักพื้นฐานในการควบคุมพฤติกรรมและป้องกันการกระทำที่ก่อให้เกิดโทษต่อตนเองและสังคม

(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2560; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จึงถือเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของวัดป่าชลประทานศรีธรรมาราม ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ และเป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่นในการจัดการปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดชุมชนบ้านหินกอง
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับการแก้ปัญหายาเสพติด
3. เพื่อวิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์วัดป่าชลประทานศรีธรรมาราม ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ วัดป่าชลประทานศรีธรรมาราม ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาสภาพปัญหายาเสพติด หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหายาเสพติดและแนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ประกอบด้วยผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชน และผู้ที่เคยผ่านกระบวนการบำบัดยาเสพติดจาก 6 ชุมชน ได้แก่ บ้านหินกอง-บ้านโนนทอง บ้านห้วยเสือเต้น บ้านห้วยไผ่ บ้านน้ำพอง บ้านโคกสูง และบ้านหนองหารจาง ชุมชนละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
3. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
4. แบบบันทึกภาคสนาม (Field Notes)
5. เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ

โดยกำหนดประเด็นการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สภาพปัญหาหาเสพติดหลักพุทธจริยศาสตร์ และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหาเสพติด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความครอบคลุมของเนื้อหา ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ประสานงานและขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัย
3. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นที่กำหนด
4. สังเกตสภาพแวดล้อมและกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

5. บันทึกข้อมูลภาคสนามและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการตีความเชิงอุปนัย (Analytic Induction) แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านหินกอง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านหินกองยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ครอบครัว และสังคมโดยรวม โดยสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเสพยาเสพติด ได้แก่ 1. ความอยากรู้อยากลองและความคึกคะนอง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ต้องการทดลองสิ่งใหม่และขาดความตระหนักถึงผลกระทบของยาเสพติด 2. การคบเพื่อนหรือกลุ่มสังคมที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ชักจูงให้เข้าสู่วงจรการเสพยาเสพติด 3. ปัญหาครอบครัว เช่น การขาดความอบอุ่น การหย่าร้าง หรือการขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง 4. สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด รวมถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ใกล้เคียง ผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ การก่ออาชญากรรม ความรุนแรงในครอบครัว การสูญเสียรายได้ และความเสื่อมถอยทางคุณธรรมของคนในชุมชน

2. ผลการศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างเหมาะสมประกอบด้วย

2.1 หลักอริยสัจ 4

หลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย

ทุกข์ คือ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา ได้แก่ ความอยาก การคบเพื่อน และสภาพแวดล้อม

นิโรธ คือ ภาวะการหมดสิ้นของปัญหา

มรรค คือ แนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 หลักพรหมวิหาร 4

หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และให้โอกาสแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดหรือเคยติดยาเสพติดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

2.3 หลักศีล 5

ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะข้อที่ 5 คือ การงดเว้นจากการเสพยาและสิ่งเสพติดอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ซึ่งช่วยป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

3. ผลการวิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของวัดป่าชลประทาน
ศรัทธาราม พบว่า วัดป่าชลประทานศรัทธารามได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยสามารถสังเคราะห์แนวทางการดำเนินงานได้ 7 มาตรการ ดังนี้

1. การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดแก่ประชาชนและเยาวชน
2. การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการทางสังคมควบคู่กับการสร้างความร่วมมือของประชาชน
3. การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
4. การบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
5. การส่งเสริมอาชีพและการสร้างรายได้แก่ผู้ผ่านการบำบัด เพื่อป้องกันการกลับไปเสพยาซ้ำ
6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ
7. การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และศีล 5 ในการพัฒนาพฤติกรรมและจิตสำนึก

ของประชาชน

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของวัดป่าชลประทานศรัทธาราม เป็นกระบวนการที่เน้นการพัฒนาคน ควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ วัดป่าชลประทานศรัทธาราม ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลการวิจัย
1. ศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านหินกอง	สาเหตุสำคัญของการติดยาเสพติด ได้แก่ 1) ความอยากรู้อยากลองและความคึกคะนอง 2) การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง 3) ปัญหาครอบครัว 4) สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด
2. ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญหาเสพติด	หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เหมาะสม ได้แก่ อริยสัจ 4 ใช้วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข พรหมวิหาร 4 ใช้สร้างความเมตตาและการยอมรับทางสังคม และศีล 5 ใช้ควบคุมพฤติกรรมและป้องกันการกระทำที่นำไปสู่การเสพยาเสพติด

3. วิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของวัดป่าชลประทานศรีธาราม	พบแนวทางการดำเนินงาน 7 มาตรการ ได้แก่ 1) การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ 2) การใช้กฎหมาย 3) การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การบำบัดฟื้นฟู 5) การส่งเสริมอาชีพ 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ 7) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคนและชุมชน
--	--

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านหินกองเกิดจากปัจจัยด้านบุคคล ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ขณะที่หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหายา ได้แก่ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และศีล 5 ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนได้ สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของวัดป่าชลประทานศรีธาราม พบว่ามีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย จนเกิดเป็น 7 มาตรการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ วัดป่าชลประทานศรีธาราม ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านหินกอง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุสำคัญของการติดยาเสพติดในชุมชน ได้แก่ ความอยากรู้อยากลอง การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ปัญหาครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว ขาดการดูแลเอาใจใส่ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีโอกาสเข้าสู่พฤติกรรมเสี่ยงได้ง่ายกว่าบุคคลทั่วไป ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ขาญวิทย์ วิภูศิริ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสาเหตุสำคัญที่นำเยาวชนเข้าสู่การใช้สารเสพติด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2563) ที่ระบุว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนมักเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่สามารถมุ่งเน้นเฉพาะตัวผู้เสพเท่านั้น แต่จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและลดปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาว

2. หลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และศีล 5 โดยหลักอริยสัจ 4 ช่วยให้บุคคลเข้าใจสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายของการแก้ไข และแนวทางปฏิบัติเพื่อขจัดปัญหาอย่างเป็นระบบ ส่วนหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมความเมตตา กรุณา และการให้โอกาสแก่ผู้ที่เคยกระทำความผิดหรือผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด ขณะที่ศีล 5 โดยเฉพาะข้อที่ 5 ช่วยควบคุมพฤติกรรมและป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2560) ที่อธิบายว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งพัฒนาคนจากภายในให้มีสติ ปัญญา และการควบคุมตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระไตรปิฎกที่กล่าวถึงศีล 5 ว่าเป็นหลักพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ทั้งนี้ การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่ได้มุ่งเพียงการควบคุมพฤติกรรมภายนอก แต่ยังมุ่งพัฒนาจิตใจและสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่บุคคล อันเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ต้นเหตุและก่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

3. การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของวัดป่าชลประทานศรัทธาราม พบว่า วัดป่าชลประทานศรัทธารามได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จนเกิดเป็นแนวทางการดำเนินงาน 7 มาตรการ ได้แก่ การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ การใช้กฎหมาย การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำบัดฟื้นฟู การส่งเสริมอาชีพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาของตนเอง (สุภาวค์ จันทวานิช, 2565) และสอดคล้องกับแนวคิดพลังบวร (บ้าน–วัด–โรงเรียน) ที่เน้นการบูรณาการความร่วมมือของสถาบันหลักในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสังคม

นอกจากนี้ การที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ ยังสะท้อนบทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางสังคมที่มีศักยภาพในการพัฒนาคนและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และนำไปสู่การสร้างชุมชนคุณธรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของวัดป่าชลประทานศรัทธาราม แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายภาคี สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ลดพฤติกรรมเสี่ยง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ควรส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการกับนโยบายและกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในระดับชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชน

1.2 ควรส่งเสริมบทบาทของวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการฟื้นฟูผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยสนับสนุนกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการบำบัดฟื้นฟูตามแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

1.3 หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และชุมชน ควรบูรณาการความร่วมมือในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและครอบคลุมทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ชุมชนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันต่อปัญหายาเสพติด

2.2 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแล บ่มเพาะ และเฝ้าระวังพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2.3 วัดและผู้นำชุมชนควรร่วมกันจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม การปฏิบัติธรรม และกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเปิดพื้นที่ให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากยาเสพติด

2.4 ควรส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด เพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติและลดโอกาสในการกลับไปเสพซ้ำ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จและพัฒนาเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมในระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ

3.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และศีล 5 ในการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

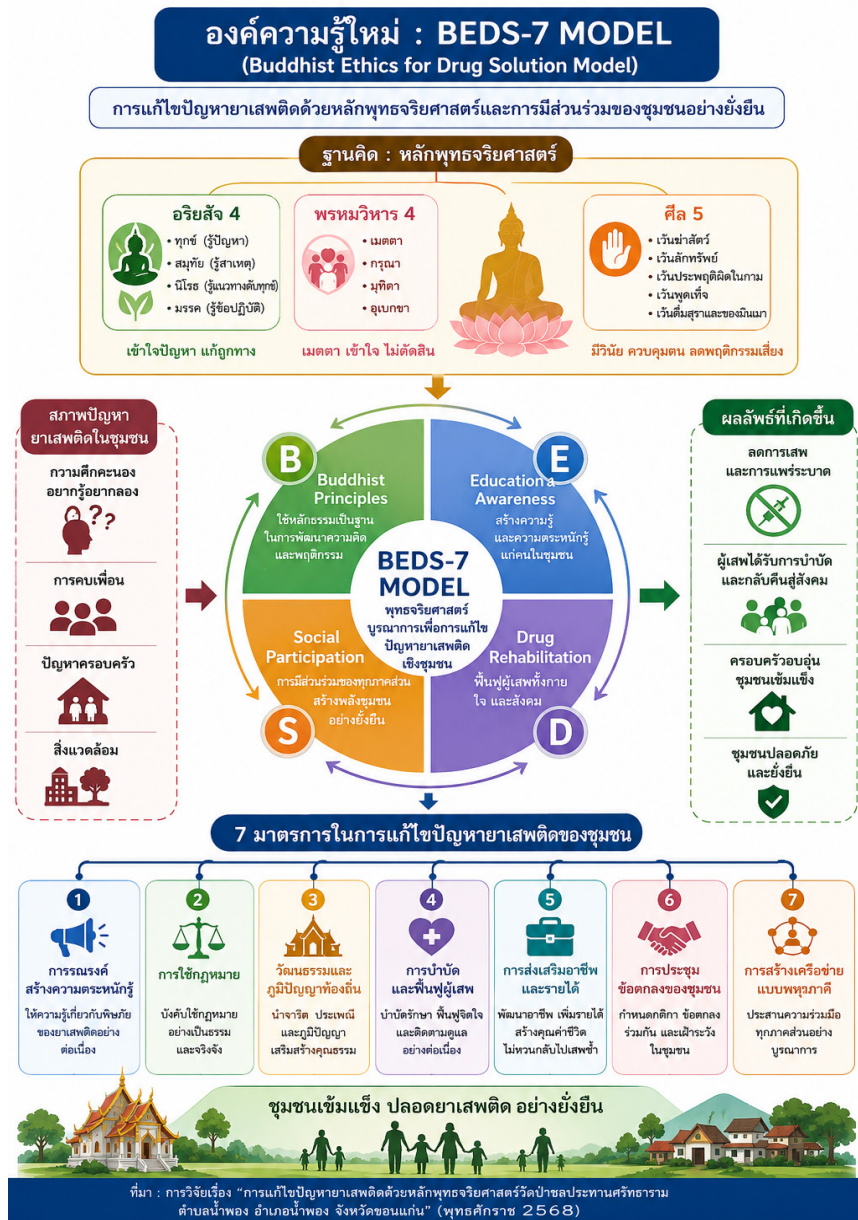
3.3 ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ (บวร) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อสร้างต้นแบบการบริหารจัดการปัญหายาเสพติดในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

3.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด ด้วยกระบวนการทางพระพุทธศาสนา เพื่อขยายผลสู่การพัฒนา นโยบายและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เป็น “BEDS-7 Model” (Buddhist Ethics for Drug Solution Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ โดยบูรณาการหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และศีล 5 มาเป็นฐานในการพัฒนาจิตใจ สร้างภูมิคุ้มกันทางคุณธรรม และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเป็นระบบรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (B) Buddhist Principles การประยุกต์ใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหายา (E) Education and Awareness การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด (D) Drug Rehabilitation การบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพของผู้เสพให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ และ (S) Social Participation การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และหน่วยงานภาครัฐในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหายาเสพติดร่วมกัน

กระบวนการทั้ง 4 ประการดังกล่าวถูกขับเคลื่อนผ่านมาตรการชุมชน 7 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างความตระหนักรู้ (2) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (3) การเฝ้าระวังและป้องกัน (4) การบำบัดและฟื้นฟู (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (6) การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต และ (7) การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การลดปัญหายาเสพติด การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ปลอดภัย และปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 BEDS-7 Model (Buddhist Ethics for Drug Solution Model)

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิทย์ วิภูศิริ. (2551). วยร่นกัปัญหายาเสพติด. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. ผลิตัฒม์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). รายงานสถานการณ์ยาเสพติด พ.ศ.
2563. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับระดับปัญหา
ยาเสพติดในชุมชน พ.ศ. 2555. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2565). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.